

ÖNCÜ KENT İZMİR

Gökçe Süvari*

Meltem
İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi/
Journal of the Izmir Mediterranean Academy
No. 9, Yaz/Summer 2021, 106-109, DOI 10.32325/iaad.2021.7

* Öncü Kent İzmir Koordinasyon Ekibi Üyesi / *Leading City İzmir
Coordination Team Member*

Giriş

2015 yılında alınan belediye meclisi kararı doğrultusunda İzmir, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı'nın (UCLG) kültürel kalkınmayı kentlerin sürdürülebilir kalkınmasına önemli bir boyut olarak eklemeyi öngören Pilot Kentler programında yer aldı. 2015 yılında Bilbao'da düzenlenen UCLG Kültür Zirvesi sonucunda ortaya çıkan "Pilot Kentler – Avrupa" programı, kentlerde kültür ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişki üzerine temellenen "Kültür 21 Eylemleri" kılavuzunu kendine rehber alan bir programdır. 2016'da öz değerlendirme çalışmasıyla başlayan İzmir Pilot Kent programı, 2019 başına kadar bir dizi programın üretilmesine katkıda bulundu.

Pilot Kentler Programı'nın tamamlanmasının ardından UCLG davetiyle İzmir, Öncü Kentler Programı'na katılma kararı aldı. İzmir'in 2021'den itibaren uygulamaya başladığı Öncü Kentler Programı, Pilot Kentler programında deneyim kazanmış kentlerin Kültür için Gündem 21 Eylemleri'nin hayata geçirilmesi bağlamında liderlik ettiği ve diğer kentlere ilham verdiği bir süreci kapsıyor. UCLG Kültür Komitesi tarafından desteklenen program, liderlik, savunuculuk, iletişim, öğrenme ve işbirliği alanlarındaki çalışmalarla kentin kültürel potansiyelini geliştirmeyi amaçlıyor. Kültür için Gündem 21'in desteklediği üç kapasite geliştirme programından biri olan Öncü Kentler, İzmir'in kültür alanında öncü rol üstlenmesi için kentin kültürel potansiyelini katılımcı süreçlerle birlikte geliştirmeyi ve sürdürülebilir kültürel kalkınma bağlamında iyi uygulamaları görünür hale getirmeyi ve artırmayı hedefliyor. Öncü Kentler, Kültür için Gündem 21'in dokuz maddeden oluşan tematik alanlarının yanı sıra Birleşmiş Milletler'in (BM) 2015 yılında kabul ettiği, on yedi maddelik Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde (SKH) kültür politikalarına yer vermeyi savunuyor.

Hazırlık Atölyesi

Öncü Kent kapsamında ilk çalışma hem İzmir'in kültürel alandaki mevcut durumunu ele almak hem de Öncü Kentler Programı'nı potansiyel paydaşlarla katılımcı bir süreçle ele alabilmek adına sunumlar ve atölye çalışmalarından oluşan bir hazırlık etkinliği oldu. 29 Kasım - 4 Aralık 2020 tarihlerinde düzenlenen iki oturumdan oluşan bu etkinlik, İzmir Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde ve UCLG Uzmanı ve İzmir Akdeniz Akademisi Kültür Sanat Koordinatörü Doç. Dr. Serhan Ada moderasyonuyla çevrimiçi olarak gerçekleşti.

Hazırlık çalışması, 2021 ve 2022 yılları boyunca sürecek Öncü Kent İzmir Programı için potansiyel paydaşları belirleme, BM'nin belirlediği SKH'lar ışığında, hâlihazırda devam eden ya da sonlanmış başarılı örnek projeleri inceleme ve genel olarak kentin kültür alanında proje ve stratejilerini paydaşlarla beraber masaya yatırma ve tartışma amaçlarını barındırıyordu.

Çalışma yöntemi olarak UCLG uzmanları ve yerel organizasyon ekibi tarafından çeşitli aşamalar belirlendi;

- Öncü Kent kavramının ve İzmir'in Öncü Kent sürecinin açıklanması;
- SKH'ların, UCLG kılavuzundaki temellere atıfıla kültürel kalkınma boyutuyla ele alınması;
- Pilot Kent İzmir çalışmaları ile Kültür için Gündem 21'in listesine giren örnek uygulamalara yeniden bakılması ve bunların SKH'lar ışığında değerlendirilmesi;
- Yerel yönetim ve sivil toplumdan gelen temsilcilerle beraber katılımcı bir şekilde kentteki uygulamaların değerlendirilmesi;
- Söz konusu temsilcilerin birbirlerini tanıması, yaptıkları çalışmalar ve projelerden haberdar olması;
- Grup çalışmalarıyla İzmir'den iyi uygulama örneklerinin konsensüsle belirlenmesi.

Çalışma çerçevesinde ilk oturum, katılımcıların birbirlerini tanıması sonrası, SKH'ları kültür üzerindeki potansiyel etkileriyle inceleme ve örnek projelerin sunumu üzerinden ilerlemiş; ikinci oturum ise katılımcıların gruplar halinde tartışarak kendi iyi uygulama örneklerini belirledikleri ve SKH'lar bağlamında sundukları bir atölye çalışmasından oluşmuştur.

“Sürdürülebilir Kalkınma ve Kültür: 2030'un Neresindeyiz?” Webinar ve Atölye Çalışması

Kasım - Aralık 2020'de düzenlenen hazırlık etkinliğinin ardından “Sürdürülebilir Kalkınma ve Kültür: 2030'un Neresindeyiz?” başlıklı webinar ve atölye çalışmasıyla Öncü Kent Programı, katılımcı bir esasa, birlikte öğrenme ve düşünmeye yönelik süreçlerle devam etti.

Webinar çerçevesinde yerel yönetim ile sivil toplum temsilcileri ve akademisyenlerden oluşan 77 katılımcının yanı sıra UCLG, Boğaziçi Üniversitesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nden konuşmacılar çalışmaya davet edildi. Misafir konuşmacılardan UCLG Kültür Komitesi Koordinatörü Jordi Pascual UCLG ve Öncü Kentler programıyla ilgili bilgi verirken, Prof. Dr. Fikret Adaman ve Simel Eşim var olan büyüme modelini çevresel etkiler ve toplumsal adalet kavramları çerçevesinde değerlendirerek farklı ekonomi ve dayanışma modelleri üzerine görüşlerini paylaştılar.

Webinar sonrasında davetlilerin gruplara ayrılarak gerçekleştirdiği atölye çalışmasında ise kavramsal çerçeve kapsamında “Büyümeye dair inanç sürdürülebilir mi?”, “Yerine nasıl bir ekonomik-sosyal model tahayyülü konabilir?”, “Yerel ölçekte hangi çalışmalar yapılabilir?” ile “Kültür ve sanatın böylesi bir dönüşümde katkıları neler olabilir?” soruları tartışıldı.

On grubun atölye sunumları sonrası Prof. Dr. Fikret Adaman makroekonomi ve mikroekonomi

arasında bir köprü kurmanın, kent, mahalle ve sokak gibi farklı ölçeklerde yapılacak işler ve müşterekleşme ile dayanışma ekonomisinin taşıdığı önemin yeniden altını çizirken; Webinar'da moderasyon görevini de üstlenen Doç. Dr. Serhan Ada, bu bağlamda katılımcı süreçlerin gerekliliği ile bu tür çalışmaları yaparken yeni bir dil yaratma ihtiyacı yanı sıra, Antroposen çağı sonrası sürdürülebilirliği yeniden düşünmenin önemini vurguladı.

Atölye çıktıkları sonucu "türetim" kavramı, üzerine düşünülmesi ve çalışılması gereken kavramlardan biri olarak belirginleşti. Gruplarda en fazla öne çıkan kavramlardan bir diğeri ise "yetecek kadar gelir" ile gezegenimizin kaynaklarının dışına taşmamak ve sürdürülebilirlik oldu.

Öncü Kent Paydaşları Bilgilendirme Toplantısı

Hazırlık çalışmaları ve Sürdürülebilir Kalkınma ile Kültür Webinarı sonrası süreçte Öncü Kent Programı'nı birlikte değerlendirmek ve iyi uygulamalar kapsamında somut adımlar atabilmek adına bir paydaşlar grubu oluşturulması kararı alındı. Bu kararın ardından katılmayı kabul eden davetiler için UCLG uzmanları ve Öncü Kent ekibinin de katılımıyla bir bilgilendirme toplantısı düzenlendi.

UCLG Kültür Komitesi Koordinatörü Jordi Pascual programı kısaca, yerel kültür politikalarının belirlenmesi ve uygulaması konusunda başarılı deneyimlere sahip, uluslararası işbirliğine açık ve UCLG'nin kurumsal çalışmaları açısından deneyimli kentlere kültürel kalkınma bağlamında verdiği destek ve danışmanlık olarak tanımladı. Pascual'a göre Öncü Kentler'in amaçlarından biri de dünya çapında başarılı uygulamalar üreten çeşitli kentlerin bilgi ve deneyimlerini aktarmalarına fırsat tanıyarak bu konuda BM gibi organizasyonlarda başarılı uygulamalar ve politikaların savunu-

culuğunu yapmak olarak da tanımlanabilir.

Öncü Kentler sürecinde uygulanacak faaliyetler, UCLG'nin kılavuzluğu eşliğinde, programa dahil olan kentler tarafından belirlenmektedir. Öncü Kentler programına katılan kentlere önerilen çalışmalardan biri ise "Yedi Anahtar" olarak tanımlanan bir atölye çalışmasını kapsamaktadır. Pascual, bu çalışmanın çıkış sebeplerinden birini SKH'larda doğrudan kültürle ilgili açılımların olmaması şeklinde tanımlıyor. 2015'te BM tarafından kabul edilen on yedi maddelik, 2030 hedefiyle küresel bağlamda oluşturulan SKH'larda kültürle ilgili bir hedef olmamasını kültür aktörleri açısından bir başarısızlık olarak nitelendiren Pascual, yine de tanımlanan hedeflerin kültürel bağlarının göz ardı edilemeyeceğini belirtiyor. Halihazırda tanımlanan maddelerde miras, yaratıcılık, bilgi aktarımı ve estetik gibi, kültür aktörlerine yönelik içerikler bulunsa da bunlar açık bir kültürel kalkınmaya işaret etmekten uzak durumlar. Bu bağlamda, eksikliklerine rağmen kaçınılmaz olarak dünya çapında kabul edilen SKH'ları kültür aktörlerinin çalışmalarıyla bir araya getirmek gerekli ve bu hayati bir anlam taşıyor: İşte bu gereklilik UCLG'nin Yedi Anahtar Atölye Çalışması'nın temelini oluşturmaktadır.

Çalışma, kültür aktörleri çerçevesinde en önemli ve anlamlı SKH'ların ortak bir şekilde belirlenmesi dışında, kent için anlam taşıyan ve yerelleştirilebilecek yedi SKH'nın, kültürel bir perspektifle belirlenmesi amacını taşıyor. Çalışma kapsamında paydaşlarla birlikte belirlenecek yedi SKH'nın tümü kültürel bir bağlama oturmamak haricinde hedeflerin yerleştirilmesini de kapsamaktadır.

UCLG'nin farklı coğrafyalarda yürüttüğü çalışmalar bağlamında, Mexico City, Xi'an, İzmir, Bulawayo, Puerto de la Cruz, Lizbon ve Kanarya Adaları gibi farklı yerel koşullarda yedi anahtar her seferinde farklı olabilmektedir.

UCLG, bu kentlerin örnekleri ile daha geniş bir ölçekte bu uygulamayı tekrarlamak ve değerlendirmeyi arzuluyor. Bu bağlamda İzmir, bölgesel, ulusal ve uluslararası çerçevede bu çalışmanın öncülerinden biri olacak.

Öncü Kent İzmir Programı kapsamında bir araya gelen paydaşlar grubunun çeşitli özellikleri ve görevleri bulunuyor. UCLG Uzmanı Doç. Dr. Serhan Ada'nın sözleriyle;

1- Paydaşlar grubundaki aktörler, buldukları kurumların temsiliyeti için değil ancak deneyimleri bağlamında davet edilmiş bireylerden oluşuyor.

2- Öncü Kentler'in en önemli özelliklerinden biri birlikte yaratma sürecine verdiği önemdir. Bu durum alışmış olduğumuz yatay ve dikey örgütlenme ve işbirliği süreçlerinin dışında da olsa bizler için bir meydan okumanın yanı sıra bir fırsatı da işaret ediyor. Böylelikle Öncü Kentler, paydaşlar için bir birlikte yaratma alıştırmaları olacaktır.

3- Paydaşlar grubunun belirleyeceği iyi uygulamalar kıyaslama yapılacak değil yerel ve küresel ölçekte ilham verecek uygulamalardan oluşmalı, Pilot Kentler deneyimlerini de göz önünde bulundurarak ilerlenmelidir.

Paydaşlar bilgilendirme toplantısında katılımcılar, farklı alanlara hâkim paydaş grubunun bu çapraz buluşmalar sayesinde çok katmanlı ve temsiliyeti güçlü bir grubu oluşturabileceğinin önemini belirtti. Kentlerde bu tür örgütlenmelerin nasıl geliştirilebileceği üzerine tartıştı.

SKH'ların kültür ve toplum çalışmaları açısından çok önemli olduğunun altı çizilerek, bu tür çalışmaların İzmir Kalkınma Ajansı gibi istatistiksel veriler üzerinden devam eden başarı değerlendirme ölçütlerince nasıl değerlendirilebileceği ve hangi metodların kullanılabilirliği üzerine tartışmalar gerçekleştirildi.

Öncü Kent programı kapsamında potansiyel paydaşları içeren bu yapı, program kapsamın-

da İzmir'den beklenenleri ve sürdürülebilirlik açısından COVID-19 ve sonrası dönemin koşullarını dikkate alan bir ya da birkaç ortak projeyi hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Pilot Kent İzmir sürecinde gerçekleşen atölye çalışmaları benzeri olarak bu çalışma da kültürel projelerin karar alma ve uygulama aşamalarında katılımcı pratiklerin öneminin altını tekrar çizmiş, iyi uygulamaların kentliler tarafından sahiplenilmesi ve başarıya ulaşmasında yerel yönetim, sivil ve özel oluşumlar ile üniversitelerin verimli bir ortaklığının ne kadar değerli olduğunu tekrar hatırlatmıştır.